

Έγκλημα με Ρατσιστικά Χαρακτηριστικά

Ανάλυση των διατάξεων του άρθρου 82^A ΠΚ.

Περίληψη: Στοιχειοθέτηση της εγκληματικής συμπεριφοράς με ρατσιστικά χαρακτηριστικά. Ιδιώνυμα στοιχεία της συγκεκριμένης εγκληματικής συμπεριφοράς. Κοινωνική Αναγκαιότητα της νομοθετικής ρύθμισης του άρθρου 82ΑΠΚ με το Ν.4619/2019. Μελέτη της Ανδρομέδας Στεφανίδου, Εισαγγελέως Πρωτοδικών.

ΓΕΝΙΚΑ:

Σύμφωνα με το άρθρο 82 Α του ΠΚ, « Εάν έχει τελεστεί έγκλημα κατά παθόντος, η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, το πλαίσιο ποινής διαμορφώνεται ως εξής: α) Στην περίπτωση πλημμελήματος, που τιμωρείται με φυλάκιση έως ένα έτος, το ελάχιστο όριο της ποινής αυξάνεται κατά έξι μήνες. Στις λοιπές περιπτώσεις πλημμελημάτων, το ελάχιστο όριο αυτής αυξάνεται κατά ένα έτος. β) Στην περίπτωση κακουργήματος το ελάχιστο όριο ποινής αυξάνεται κατά δύο έτη.

Με το νέο Ποινικό Κώδικα, το Ποινικό Δίκαιο λειτουργεί, όχι μόνο ως μέσο προστασίας των εννόμων αγαθών, αλλά και ως μέτρο ελευθερίας των πολιτών, με τη δικαιοκρατική Αρχή να εισάγει το πλέγμα της ελευθερίας με την ισότητα. Στο άρθρο 82Α ΠΚ μεταφέρθηκε η προϊσχύουσα διάταξη του άρθρου 81Α¹ ΠΚ για το ρατσιστικό έγκλημα. Η μόνη αλλαγή που υιοθετείται στο νέο Ποινικό Κώδικα είναι η

1 «Άρθρο 81^A Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά Εάν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι έχει τελεστεί έγκλημα κατά παθόντος, η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου το πλαίσιο ποινής διαμορφώνεται ως εξής:

α) Στην περίπτωση πλημμελήματος, που τιμωρείται με φυλάκιση έως ένα (1) έτος, το κατώτερο όριο της ποινής αυξάνεται στους έξι (6) μήνες και το ανώτερο όριο αυτής στα δύο (2) έτη. Στις λοιπές περιπτώσεις πλημμελημάτων το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά ένα (1) έτος.

β) Στην περίπτωση κακουργήματος, που το προβλεπόμενο πλαίσιο ποινής ορίζεται σε πέντε (5) έως δέκα (10) έτη, το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά δύο (2) έτη. Στις λοιπές περιπτώσεις κακουργημάτων το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά τρία (3) έτη.

γ) Στην περίπτωση εγκλήματος, που τιμωρείται με χρηματική ποινή, το κατώτερο όριο αυτής διπλασιάζεται.

Σε περίπτωση μετατροπής της ποινής φυλάκισης που έχει επιβληθεί κατά τα παραπάνω, το ποσό της μετατροπής δεν μπορεί να είναι κατώτερο από το διπλάσιο του κατώτατου ορίου του προβλεπόμενου ποσού μετατροπής.»

*** Το άρθρο 81Α, το οποίο είχε προστεθεί με το άρθρο 10 παρ.2 Ν.4285/2014, ΦΕΚ Α 191/10.9.2014, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 21 Ν.4356/2015, ΦΕΚ Α 181/24.12.2015.

απλοποίηση του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνονται τα νέα πλαίσια ποινής. Προβλέπεται ειδικότερα ότι στην περίπτωση πλημμελήματος, που τιμωρείται με φυλάκιση έως ένα έτος, το ελάχιστο όριο της ποινής αυξάνεται κατά έξι μήνες. Στις λοιπές περιπτώσεις πλημμελημάτων, το ελάχιστο όριο αυτής αυξάνεται κατά ένα έτος και στην περίπτωση κακουργήματος το ελάχιστο όριο ποινής αυξάνεται κατά δύο έτη. Στην επιτροπή συζητήθηκε αν η συγκεκριμένη διάταξη έπρεπε να ενταχθεί στην πρώτη ή στη δεύτερη ενότητα του κεφαλαίου. Διατυπώθηκε η άποψη ότι στην πρώτη ενότητα η επιμέτρηση γίνεται μέσα στα προβλεπόμενα από τους κυρωτικούς κανόνες πλαίσια ποινής και για τον λόγο αυτό η διάταξη θα έπρεπε να ενταχθεί σε δεύτερη ενότητα με τίτλο: «Αλλαγή πλαισίου απειλούμενης ποινής». Επικράτησε τελικώς η άποψη να διατηρηθεί ως τίτλος της δεύτερης ενότητας η «μείωση της απειλούμενης ποινής» και να τοποθετηθεί η διάταξη για το ρατσιστικό έγκλημα, ως ακροτελεύτια διάταξη, στην πρώτη ενότητα (Αιτ.Εκθ.Ν.4619/2019).

1. Ποιες πράξεις υπάγονται στην κατηγορία των εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά.

Η επαύξηση της ποινής αφορά σε όλα τα αδικήματα του Ποινικού Κώδικα, αφού κάτι αντίθετο δεν προβλέπεται στην ανωτέρω διάταξη του άρθρου 82^Α ΠΚ. Μένοντας μόνο στη γραμματική διατύπωση του άρθρου «εάν έχει τελεστεί έγκλημα κατά παθόντος, η επιλογή του οποίου ... », η κατηγορία των ρατσιστικών εγκλημάτων μπορεί να διευρυνθεί, αγγίζοντας ακόμη και το σύνολο των ποινικών αδικημάτων στον Ποινικό Κώδικα. Ποινικό ρατσιστικό έγκλημα και ηθικά κατακριτέο αποτελεί, π.χ. η σωματική βλάβη ατόμου που επελέγη ως θύμα λόγω χρώματος, φυλής, γενετήσιου προσανατολισμού, αναπηρίας κ.λ.. Ομοίως, ρατσιστικό έγκλημα μπορεί να θεωρηθεί και, π.χ. η ψευδορκία, εφόσον αυτή γίνεται σε βάρος ατόμου που επελέγη λόγω των χαρακτηριστικών που αναφέρονται στο άρθρο 82^Α ΠΚ, ο εμπρησμός, εφόσον με την πυρκαγιά προέκυψε κίνδυνος για άνθρωπο και πιο συγκεκριμένα για αόριστο αριθμό ατόμων με τα χαρακτηριστικά του άρθρου 82^Α ΠΚ, η πλαστογραφία, εφόσον προκλήθηκε βλάβη ή υπήρχε σκοπός βλάβης παθόντα με τα ίδια ανωτέρω χαρακτηριστικά.

Με την απαλοιφή της έννοιας του «μίσους» και την αντικατάστασή της από την έννοια της επιλογής του θύματος λόγω των χαρακτηριστικών του, ποινικοποιείται, πλέον, από το Ν.4356/2018 που τροπ. το άρ.81ΑΠΚ και ήδη με το νέο Ποινικό Κώδικα, η διάπραξη οποιουδήποτε εγκλήματος, όταν η επιλογή του παθόντος γίνεται λόγω χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου και επισύρονται επαυξημένες ποινές. Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια, ανεξάρτητα αν είναι Έλληνες ή αλλοδαποί, απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων, κατά το άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος, ενώ ο εισαγγελέας

πρέπει να ξεχωρίσει τα κίνητρα και να τονίσει το ρατσιστικό κίνητρο. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή όταν ο δράστης στοχοποιεί ένα άτομο ή περιουσιακό στοιχείο γιατί πιστεύει ότι ανήκει στην προστατευόμενη ομάδα, παρότι δεν ανήκει σε αυτήν. Στην περίπτωση αυτή ενδιαφέρει το κίνητρο του δράστη και όχι η ταυτότητα του παθόντος ή η συμμετοχή του στην προστατευόμενη ομάδα (Εγκ.Εισ.Α.Π.05/2018, Π.Δ/νη 2019/127).

Επομένως, το ιδιαίτερο αντικείμενο της εισαγγελικής έρευνας συγκεντρώνεται στην «επιλογή του παθόντος». Αν από τη διερεύνηση της υπόθεσης προκύψει ότι ο δράστης επέλεξε συγκεκριμένο θύμα λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, αποφασίζοντας (ο δράστης) να προσβάλει τα ατομικά του αγαθά ή την προσωπική του ακεραιότητα, ακριβώς λόγω των ανωτέρω χαρακτηριστικών του παθόντος, τότε το έγκλημα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ρατσιστικό, χωρίς να λαμβάνεται υπόψιν το είδος του εγκλήματος και άνευ περιορισμού του αριθμού και του είδους των υπαγόμενων στην κατηγορία των ρατσιστικών εγκλημάτων.

2. Η εγκληματική συμπεριφορά

Στο άρθρο 82^A ΠΚ προβλέπεται μία επαύξηση της ποινής, κάτι απολύτως επιβεβλημένο απέναντι σε συγκεκριμένες προκαταλήψεις, οι οποίες, σύμφωνα με τους δείκτες του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, περιλαμβάνουν την πρόσληψη του θύματος σχετικά με το αν η πράξη υποκινήθηκε ή όχι από προκατάληψη, την προφορική ή τη γραπτή αναφορά του δράστη στα χαρακτηριστικά της ταυτότητας του θύματος, τη διαφοροποίηση μεταξύ δράστη και θύματος αναφορικά με τη φυλή, τη γλώσσα κ.λπ., τη συμμετοχή του δράστη σε οργανωμένες ομάδες μίσους (π.χ. παραστρατιωτικές ή εθνικιστικές οργανώσεις), τη σημασία που έχει για μια ομάδα, στην περίπτωση των επιθέσεων κατά της παρουσίας (κινητής ή ακίνητης), μια συγκεκριμένη δομή ενωσιακού χαρακτήρα ή μία τοποθεσία, λόγω π.χ. θρησκευτικών ή άλλων συμβολικών διαστάσεων που φέρει (OSCE-ODIHR, Annual Report for 2012, σ. 149). Χωρίς να παραπέμπει σε συγκεκριμένα άρθρα του Ειδικού Μέρους του Π.Κ., το άρθρο 82^A ΠΚ εισάγει στοιχεία εγκληματικής συμπεριφοράς που προσδίδουν στα εγκλήματα με ρατσιστικά εγκλήματα τα χαρακτηριστικά του Ιδιώνυμου Εγκλήματος. Κάθε έγκλημα που τελείται εναντίον προσώπου με τα χαρακτηριστικά του άρθρου 82 Α ΠΚ καθίσταται Ιδιώνυμο, διότι η βασική συμπεριφορά του εκάστοτε βασικού εγκλήματος «εμπλουτίζεται», με την πρόσθεση του αντικειμενικού στοιχείου του «παθόντος, η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών ...» και επομένως καθίσταται εξειδίκευση του βασικού εγκλήματος με αυτοτέλεια έναντι του τελευταίου. Αν και μπορεί να ειπωθεί ότι το άρθρο 82^A ΠΚ εισάγει διακεκριμένη παραλλαγή του εγκλήματος, ωστόσο ο συνδυασμός της επαύξησης της ποινής με την εξειδίκευση του αντικειμενικού στοιχείου του παθόντος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά καθιστά ως

Ιδιώνυμο το εκάστοτε έγκλημα με τα ανωτέρω χαρακτηριστικά. Το ίδιο το άρθρο 82^Α ΠΚ παρουσιάζει χωλότητα στις διατάξεις του, διότι παραπέμπει ουσιαστικά σε άλλες διατάξεις για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του ρατσιστικού ποινικού φαινομένου. Με την προσθήκη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του παθόντος και της επιλογής του θύματος από το δράστη βάσει αυτών των χαρακτηριστικών, το βασικό έγκλημα αποκτά ιδιώνυμα χαρακτηριστικά.

3. Κοινωνική αναγκαιότητα

Η αυστηροποίηση της ποινικής απαξίας του ρατσιστικού φαινομένου, ως εισάγεται με το άρθρο 82^Α ΠΚ, καταδεικνύει την πολιτειακή αναγνώριση των συνεπειών των εγκλημάτων αυτών καθώς και την αναγκαιότητα της προστασίας του θύματος και της κοινωνίας συνολικά. Πέρα από όσα κομίζει ο νέος νόμος απαιτείται, συνδυαστικά, να ληφθεί ειδική μέριμνα και σε άλλους τομείς πέραν του ποινικού, με βασικό γνώμονα την κοινωνικοποίηση των υποψήφιων θυμάτων και δραστών. Για την αποτελεσματικότητά τους είναι, εξ αντικειμένου, απαραίτητες η σύμπραξη και η συνεργασία του κράτους με τους τοπικούς φορείς, την τοπική κοινότητα, τις ενώσεις των πολιτών με σκοπό τη διάχυση των αποτελεσμάτων και τη μακροπρόθεσμη επίδρασή τους στην κοινωνία. Ένα αυστηρό νομικό πλαίσιο, παρά την κανονιστική, τιμωρητική, παιδευτική και συμβολική λειτουργία του ποινικού νόμου δεν είναι αποτελεσματικό, πρώτον, εάν μένει ανεφάρμοστο, και, δεύτερον, εάν δεν συμπορεύεται με άλλα κοινωνικά μέτρα και δράσεις της Πολιτείας που προάγουν τα δικαιώματα του ανθρώπου και εμπεδώνουν την αξία ενός κοινωνικού βίου στηριζόμενου σε αυτά².

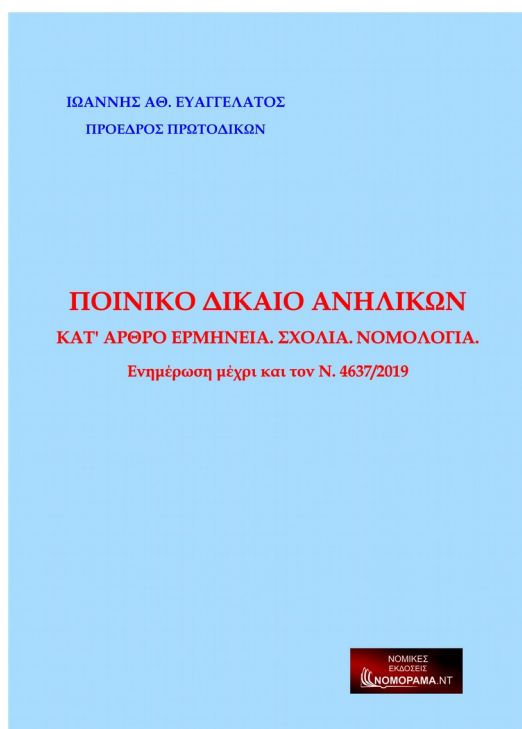
Σεπτέμβριος 2019

Ανδρομέδα Στεφανίδου

Εισαγγελέας Πρωτοδικών

2 Βλ. Αναστασία Χαλκιά, Δρ Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου, Όψεις των εγκλημάτων μίσους στην Ελλάδα και προτάσεις για την αντιμετώπισή τους, ΥΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΟΝ ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΤΟΜΟ ΤΟΥ ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΝΕΣΤΟΡΑ ΚΟΥΡΑΚΗ.

Σας ενδιαφέρουν:

Σελ.310 Τιμή 30 ευρώ

Σελ. 210 Τιμή 28 ευρώ